

Praktična uporabnost službenih psov policije

Adil Huselja, Generalna policijska uprava, Uprava uniformirane policije, Ljubljana.
Barbara Resinovič

Povzetek

Namen prispevka

Predstavitev praktične uporabnosti službenih psov policije pri zagotavljanju varnosti. Temeljna naloga sodobnih policij je zagotovitev varnosti državljanov in njihovega premoženja. Pri tem jim že zelo dolgo pomagajo tudi službeni psi, ki so navkljub tehnološkemu napredku še vedno izredno učinkoviti pomočniki na številnih področjih policijskega dela.

Metodologija

Pri pripravi prispevka sva uporabila metodo analize vsebine pisnih virov, ki določajo oziroma obravnavajo uporabo službenih psov ter statistične metode za obdelavo podatkov.

Ugotovitve

Slovenska policija letos praznuje 60. obletnico šolanja in uporabe službenih psov pri zagotavljanju varnosti. Službeni psi so v tem času pokazali svojo učinkovitost pri opravljanju policijskih nalog na področjih zagotavljanja varnosti, vzdrževanja in vzpostavljanja javnega reda in miru, nadzora in varovanja državne meje ter kriminalitete. Zaradi posebnih lastnosti so pri določenih nalogah skoraj nenadomestljivi, kar pozitivno vpliva tako na učinkovitost kot racionalnost policijskega dela.

Omejitve/uporabnost raziskave

Prispevek potrjuje teoretična izhodišča o uporabnosti psov za različne namene uporabe, pri čemer pa je pozornost usmerjena na praktično uporabnost službenih psov pri opravljanju nalog policije po glavnih področjih dela.

Praktična uporabnost

Uporabnost prispevka se kaže v tem, da omogoča vpogled v paleto možnosti uporabe službenih psov pri zagotavljanju varnosti, ki s smotno in strokovno uporabo lahko bistveno pripomorejo k učinkoviti izvedbi posameznih policijskih nalog na vseh področjih dela. Prav tako omogoča primerjavo uporabe službenih psov v slovenski policiji z drugimi policijami, ki uporabljajo službene pse pri svojih nalogah.

Izvirnost/pomembnost prispevka

Ugotovitve prispevka so namenjene vsem, ki se pri svojem delu srečujejo z zagotavljanjem varnosti ljudi in premoženja ter iskanjem dodatnih možnosti in ukrepov za povečanje učinkovitosti pri tem. Prav tako pa je pomembno spoznanje, da je službeni pes izvrsten in vsestranski pomočnik policistom pri opravljanju njihovih nalog.

Ključne besede: vodnik službenega psa, službeni pes, javni red in mir, nadzor in varovanje državne meje, kriminaliteta, prisilno sredstvo.

1 Uvod

Temeljna kamna Evropske unije (v nadaljevanju EU) sta svoboda in pravica, ki ju visoko cenijo tako Evropejci kot državljani drugih ne-evropskih držav. Tudi zaradi tega je Evropa končni cilj mnogih ljudi iz nerazvitih držav, saj je EU trdno zavezana demokraciji, spoštovanju človekovih pravic in vladavini prava. Toda svoboda se lahko uživa le v varnem okolju, zaradi česar so vse države EU odločene, da zagotavljajo svobodo in varnost vsem prebivalcem. Pri zagotavljanju navedenih pogojev in predvsem pri zagotavljanju varnosti imajo nacionalne policije pomembno vlogo, saj s svojim delom zagotavljajo varnost svojih državljanov in državljanov EU. Z vstopom Slovenije v EU in vstopom v »schengenski prostor« ima slovenska policija še bolj zahtevno delo, saj z zagotovitvijo prostega pretoka blaga, storitev, kapitala in svobodnega gibanja ljudi se slovenska policija sooča z novimi okoliščinami, ki poleg pozitivnih pridobitev prinaša tudi negativne. Ker policija predstavlja enega temeljnih stebrov pravne države se mora pravilno odzivati na nove razmere, ki jih ustvarjajo procesi »združitve« Evrope in globalizacijskega krčenja sveta. Pri svojem delu policije uporabljajo poleg sodobne informacijske tehnologije in materialno tehničnih sredstev tudi klasična sredstva (in metode dela), med katerimi službeni psi zavzemajo posebno mesto. Čeprav so psi najpogosteje naši hišni ljubljenci, prijatelji in nepogrešljivi spremljevalci, so v evropskih, ameriških in drugih razvitih državah sveta eno izmed najbolj uporabljenih sredstev za zagotavljanje varnosti. Brez njihove pomoči bi policisti na marsikaterem področju policijskega dela dosegli slabše rezultate, porabili bi več napora, časa in sredstev, zaradi česar so službeni psi postali nepogrešljivi, kar bova tudi predstavila v nadaljevanju. Sicer pa je leto 2009 predvsem jubilejno leto, saj Oddelek za šolanje službenih psov (v nadaljevanju OŠSP) deluje neprekinjeno že polnih 60 let. V tem času so vodniki s službenimi psi opravili številne naloge, kjer so se službeni psi zaradi svojih naravnih značilnosti in izšolanosti izkazali kot izredno učinkoviti pomočniki pri zagotavljanju varnosti prebivalcem naše države, od vstopa v EU pa tudi prebivalcem EU.

2 Odnos med človekom in psom

Ko so se ljudje začeli za stalno naseljevati, jim je volk sledil in postopoma začel spreminjati svoj način življenja. S tem je ustvaril okoliščine za načrtno vzrejo, ta pa je pozneje izoblikovala domačega – današnjega psa (Fogle, 1997). Na razvoj prednikov psa so vplivale spremembe podnebja in bivalno okolje. Zapisi o psih obstajajo v številnih verstvih in ljudskem izročilu, »njihovo upodabljanje v zgodnji umetnosti pa odslukuje vlogo, ki so jo imeli v življenju ljudi« (Fogle, 1997: 17). Prvi udomačeni psi so pomagali človeku, da je sploh preživel. Kot mrhovinar šotorišč je čistil okolje, kjer je živel človek, hkrati pa je dobil potrebno hrano za preživetje. Z okrepitevijo lajanja se je njegova vloga čuvaja še povečala, še zlasti ob razvoju živinoreje, saj je učinkovito pomagal pri obrambi domačih živali pred plenilci. Ker je po naravi krdelni lovec je rad sodeloval tudi pri lovu z ljudmi, kjer je z vidom, vohom in predvsem zobovjem pomagal pri iskanju, zasledovanju in ulovu plena (Fogle, 1997). Antropologi pa so tudi dokazali, da smo ljudje na splošno nagnjeni k temu, da radi hranimo mlade in kosmate živali ter za njih skrbimo. Na takšen odnos se psi zelo dobro odzivajo, zato tudi ni presenetljivo, da so (še)le v 20. stoletju prevzeli najpomembnejšo nalogo povezano s človekom – vlogo spremljevalca. Sicer pa so v današnjem času psi »vpleteni« v naše vsakdanje življenjske dejavnosti, enim za preživetje, drugim za šport, tretjim za zabavo, četrtim za prijateljevanje, petim za delo in še bi lahko naštevali, saj se odnos do psov razlikuje glede na dele sveta (Marinšek, 2007). Zato ni presenetljivo, da pes velja za najstarejšega človekovega prijatelja in pomočnika (Vidic, 1999).

2.1 Psi v službi človeka

Odkar je pes izbral življenje v bližini človekovih bivališč, se je začel udinjati njegovim potrebam. Psi so varovali bivališča, še posebej po odkritju, da lahko z načrtno vzrejo utrdijo naravno sposobnost za lajanje. V vseh velikih in mogočnih vojskah so jih uporabljali tako za obrambo kot za vojaške potrebe. Opravljali so »stražarsko« službo, prenašali so sporočila, sodelovali so v bitkah, tako da današnji policijski psi zagotovo imajo svoje predhodnike prav v vojaških psih, ki so se na bojiščih zelo izkazali. Pse, kot vlečne pse so zelo pogosto uporabljali v severnih delih Evrope, na Antarktiki in Arktiki za prevoz tovora (Fogle, 1997). Za te potrebe so v posameznih delih sveta razvili tudi posebno močne in vzdržljive pasme. Podobno kot za potrebe dela z nosom, kjer so psi v bistvu nenadomestljivi. »Nedvomno je od vseh čutil pri psu najbolj razvit voh, ki zelo dobro deluje že pri rojstvu, povsem pa se razvije pri starosti približno štirih mesecev. Ni naključje, ko rečemo, da pes gleda z nosom in ne očmi kot, denimo, ljudje« (Vidic, 2007: 4).

Zaradi načrtno vzreje psov imamo danes številne pasme, ki se uporabljajo kot službeni psi na zelo raznolikem področju. Poleg službenih psov v vojski, kjer se uporabljajo za varovanje območja, objektov, odkrivanje eksplozivov, patrolno delo ter službenih psov v policiji, ki jih bova predstavila v nadaljevanju, se danes psi uporabljajo tudi za druge namene. Pastirski psi čuvajo živino; psi gobarji iščejo tartufe; psi pasme beagle pomagajo Američanom na letališčih odkrivati skrito sadje in meso; v Skandinaviji labradorci odkrivajo plesen v stavbnem lesu; v Veliki Britaniji odkrivajo naraščanje škodljive vlage v domovih; po vsem svetu zelo aktivno sodelujejo v reševalnih akcijah iskanja ponesrečenih ali pogrešanih oseb v ruševinah, snežnih plazovih, v vodi, v gorskem svetu. Skoraj povsod jih poznajo tudi kot vodnike slepih ali slabovidnih oseb, v razvitih državah pa se vse bolj krepi vloga socialnega dela psov invalidnim osebam, stanovalcev domov za upokojence, bolnikov v bolnišnicah in celo zapornikov v zaporih, pri čemer so se psi izkazali kot učinkoviti terapevti (Fogle, 1997). In kot je Saharov zapisal, »pes je vsekakor edina žival, ki spremlja človeka na vseh mestih zemeljske krogle. Človek se že tisočletja druží s psom in to prijateljstvo se je v mnogih primerih spremenilo v tesno sodelovanje« (Saharov, 1976: 5).

2.2 Službeni psi v slovenski policiji

Uporaba službenega psa za zagotavljanje varnosti in zaščite človeka je znana že iz starih civilizacij (Fogle, 1997). Čeprav je v Sloveniji bilo zanimanje za uporabo policijskih psov že pred I. svetovno vojno, med I. in II. svetovno vojno pa je ljubljanska policija uporabljala pse, ki jih je kupovala od dunajske policije, se uradni začetki šolanja in uporaba službenih psov štejejo z aktivnostmi na tem področju po letu 1945 (Priročnik, 2007). Prvi koraki in poskusi šolanja segajo v leto 1947. »V letu 1948 pa je bilo sklenjeno, da se ustanovi center za šolanje službenih psov, ki bo izbral pse ustreznih lastnosti in jih izsolal za pomoč miličnikom pri opravljanju njihove službe« (Priročnik, 2007: 47). »Prvega januarja 1949 se je v Šoli službenih psov pričelo sistematično delati in ta datum velja za datum uradne ustanovitve šole« (Priročnik, 2007: 48). Na začetku je bilo zelo težko, saj je primanjkovalo ustreznega kadra, znanja, opreme in prostora za delo inštruktorjev in namestitev psov, a slabe razmere in pogoji za delo niso zmanjšali vneme in volje do dela. Prve prostore je imela šola na Vodnikovi cesti v Ljubljani, kjer danes stoji bolnišnica Petra Držajca. Ker je bila šola v neposredni bližini mesta, je pasji lajež motil okoliške prebivalce, pa tudi za pse je bilo okolje neprimerno, zato so kmalu začeli iskati novo lokacijo. Leta 1954 se je šola preselila v Podutik, kjer je imela svoje prostore vse do leta 2008¹ - polnih

¹ V aprilu 2008 se je OŠSP preselil na novo lokacijo – Gmajnice v Ljubljani, kjer imajo zaposleni bistveno boljše pogoje za delo. Površina poslovnih prostorov znaša 2.167,44 m², v sklopu objekta pa se nahaja še 72 pesjakov. Pomemben del predstavlja tudi nov poligon za vadbo s službenimi psi, ki meri kar 7000 m².

54 let (www.policija.si). Šola oziroma sedanji OŠSP je kmalu prevzel vodilno vlogo pri šolanju službenih psov v nekdanji Jugoslaviji. S strokovnim in prizadevnim delom ter uvajanjem številnih novosti je bistveno vplival tudi na razvoj kinologije v Sloveniji. V dolgoletni zgodovini je usposobil številne vodnike in izšolal zavidljivo število službenih psov tudi za republiške milice nekdanje Jugoslavije, po letu 1991 pa tudi za druge državne organe Republike Slovenije ter hrvaško policijo.

3 Organiziranost področja dela službenih psov

Področje dela službenih psov je urejeno skladno z organiziranostjo policije in je urejeno na treh nivojih. Na državnem nivoju je v Upravi uniformirane policije, v Sektorju splošne policije, višji policijski inšpektor, ki je glavni koordinator za področje dela službenih psov in policijske konjenice v slovenski policiji. Na državnem nivoju je tudi OŠSP, kjer je trenutno zaposlenih trinajst inštruktorjev². OŠSP ima ključno vlogo pri procesu izobraževanja in usposabljanja vodnikov službenih psov, opravlja pa še vrsto drugih nalog, povezanih s tem področjem dela. V vseh enajstih policijskih upravah (razen PU Ljubljana in PU Maribor, kjer sta policijski postaji) so v okviru sektorjev uniformirane policije ustanovljene enote vodnikov službenih psov (EVSP), kjer vodniki službenih psov delujejo pod enotnim vodstvom na celotnem območju posamezne policijske uprave. Zaradi dela pod enotnim vodstvom so v zadnjih petih letih vodniki s službenimi psi veliko bolj prisotni na terenu, kar poleg večje vidnosti in učinkovitosti vpliva tudi na racionalnost poslovanja. Trenutno je v slovenski policiji 108 vodnikov službenih psov, od tega 85 za splošno uporabo s 83. službenimi psi in 23 vodnikov za specialistično uporabo, in sicer s 24. službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in 9. za odkrivanje eksplozivov. S številom vodnikov in službenih psov se potrjujejo tudi rezultati sistemskega pristopa, saj je pred desetimi leti bilo v policiji 97 vodnikov službenih psov, od tega 84 za splošno uporabo, 13 za specialistično uporabo, pri čemer je bilo 10 za odkrivanje prepovedanih drog in 3 za odkrivanje eksplozivov. Povprečna starost vodnikov službenih psov je 35,9 leta, kar je za 5,2 leta več kot pred desetimi leti. Še večja razlika je pri delovnem stažu vodnikov, ki je trenutno 9,1 leta, leta 1999 pa je bila le 5,5 leta. Navkljub povečanju števila psov je povprečna starost le-teh ostala enaka 4,9 leta.

4 Uporabnost službenih psov

Delo vodnikov in službenih psov je razdeljeno v dve skupini, in sicer za splošno in specialistično uporabo. V prvi skupini so vodniki s službenimi psi, ki opravljajo »klasične« policijske naloge in jih v tujini imenujejo patroljni psi, v drugi pa so službeni psi izšolani za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov.

4.1 Opravljanje splošnih policijskih nalog

Prisotnost vodnika s službenim psom ima zelo preventiven učinek na ljudi. Po eni strani preventivno deluje na potencialne kršitelje in storilce kaznivih dejanj, po drugi strani pa pozitivno vpliva na zagotavljanje občutka varnosti občanom. Pri iskanju pogrešanih oseb izven urbanih naselij, sledenju in odkrivanju storilcev prekrškov in kaznivih dejanj je službeni pes zaradi njegovega nosu in čutila voha nenadomestljiv. Ker ima službeni pes zelo dobre sposobnosti zaznavanja prisotnosti oseb, je izredno uporaben za delo v nočnem času in ob zmanjšani vidljivosti. Zaradi navedenih lastnosti vodniki s službenimi psi najpogosteje opravljajo opazovalno službo, skladno s Pravili policije, katere je namen "krajše ali daljše časovno obdobje neposredno opazovati določena območja ali varnostne pojave ter preventivno

² Na državnem nivoju so v Specialni enoti ter Specializirani enoti za nadzor državne meje tudi vodniki službenih psov za splošno in specialistično uporabo.

in represivno delovanje" (Pravila policije, 2000: 39). Opazovanje je najosnovnejša oblika policijskega dela, kjer vodniki s službenimi psi opravljajo naloge praviloma v paru, lahko pa tudi samostojno, saj službeni pes predstavlja močno oporo vodniku. Zaradi službenih psov imajo vodniki več prednosti pred ostalimi policisti, saj so zaradi službenih psov veliko bolj »opaženi«. S postavljanjem na določenih mestih, odkoder imajo pregled nad dogajanjem in gibanjem po posameznih delih območja lahko nadzirajo dogajanje in po potrebi represivno ukrepajo. Največ časa se zadržujejo na krajih, kjer se zadržuje večje število ljudi oziroma na krajih, kjer se pričakuje storitve prekrškov oziroma kaznivih dejanj.

Vodniki s službenimi psi tudi patrolirajo skladno s Pravili policije, "kjer varnostna problematika zahteva pogostejšo navzočnost policistov" (Pravila policije, 2000: 40). Patrolirajo praviloma v parih, še posebej na območjih, kjer se pričakuje storitve prekrškov oziroma kaznivih dejanj. Tako lahko učinkovito spremljajo dogajanje v mestih, nadzirajo železniške in avtobusne postaje (postajališča), nakupovalna središča, dele mest, kjer so gostinski lokali in na drugih mestih, kjer se zadržuje večje število ljudi. Pri patroliranju praviloma uporabljajo vozila, da so lahko bolj mobilni, pri čemer se predstavljajo z določenega mesta na drugo, kjer potem opravljajo naloge peš. Na ta način ustvarjajo videz, da je na terenu več policistov, kar preventivno vpliva na potencialne kršitelje, hkrati pa pozitivno vpliva na občutek varnosti prebivalcev, še zlasti v večjih mestih, kjer je tudi stopnja kriminalitete večja.

Zelo pogostokrat vodniki s službenimi psi sodelujejo tudi v intervencijskih skupinah, kjer so izredno uporabni in učinkoviti. Njihova vloga je lahko pasivna ali aktivna. Pasivna vloga v intervencijski skupini pomeni, da vodnik s službenim psom varuje postopek drugih policistov. Pri tem je pozoren na reakcije oseb, katere imajo policisti v postopku in na samo okolico, kjer se postopek izvaja, s čimer preprečuje vmešavanje ali poskuse preprečevanja postopka s strani drugih oseb. Aktivna vloga pa pomeni uporabo službenega psa kot prisilno sredstvo, skladno z zakonskimi pogoji. Zaradi prisotnosti in neposrednega varovanja s službenimi psi so intervencije oziroma postopki s kršitelji izredno učinkovite. Poleg tega pri teh postopkih ne prihaja do napadov na policiste, policisti pa ponavadi uporabljajo najmilejša prisilna sredstva. Namreč navzočnost službenih psov pri postopkih na večino kršiteljev vpliva tako, da prenehajo s kršitvijo oziroma ne nudijo aktivnega odpora in ne napadajo policistov.

4. 1. 1 Uporaba službenega psa kot prisilno sredstvo

ZPol v 50. členu predpisuje, da imajo policisti pri opravljanju nalog pravico uporabiti prisilna sredstva. V 9. alineji prvega odstavka navedenega člena je kot prisilno sredstvo navedena uporaba službenega psa. V 51. členu (ZPol, 2006) je navedeno, da lahko vodnik uporabi službenega psa kot prisilno sredstvo:

- z nagobčnikom in na vrvi, v vseh primerih, ko je dovoljena uporaba plinskega razpršilca, fizične sile ali palice. To je v bistvu najmilejša oblika uporabe službenega psa kot prisilno sredstvo, saj mu nagobčnik preprečuje ugriz in hujše poškodbe osebe;
- z nagobčnikom in brez vrvice za preprečitev bega in prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti, za preprečitev bega osebi, ki je storila prekršek zoper javni red, za odvrnitev napada nase, na koga drugega ali na objekt, ki ga varuje, in za vzpostavitev javnega reda. Ta oblika uporabe je izredno učinkovita in dokaj pogosto uporabljena v praksi, saj so službeni psi izredno hitri, pri ustavljanju bežečih oseb pa izredno učinkoviti;
- brez nagobčnika in na vrvi za vzpostavitev javnega reda, če je z dejanji skupine ljudi ogroženo življenje ali osebna varnost ljudi ali premoženje večje vrednosti, in za prijetje storilca kaznivega dejanja, ki se preganja po uradni dolžnosti. Tovrstne uporabe so še razmeroma redke, najpogosteje pa se izvajajo ravno pri varovanju javnih zbiranjih športnega značaja, ko so na določenem kraju prisotne različne (navijaške ali druge)

skupine, ki nato izvršujejo množične kršitve javnega reda in miru oziroma hujša kazniva dejanja;

- brez nagobčnika in brez vrvice, če ne more drugače:
 - zavarovati življenja ljudi,
 - preprečiti bega osebi, ki je zalotena pri kaznivem dejanju, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 ali več let,
 - preprečiti bega osebi, ki ji je odvzeta prostost, ali osebi, za katero je izdan nalog za odvzem prostosti, ker je storila kaznivo dejanje, za katero je po zakonu mogoče izreči kazen zapora 3 let ali več,
 - odvrniti napada na varovano osebo ali objekt,
 - odvrniti od sebe neposrednega protipravnega napada, s katerim je ogroženo njegovo življenje.

4. 1. 2 Vloga vodnikov in službenih psov pri javnih zbiranjih

Bolj ali manj so vse oblike javnih zbiranj za policijo »zanimive«. Čeprav morajo organizatorji zagotoviti pogoje za nemoteno in varno izvedbo dogodka, jim pri vzdrževanju in vzpostavljanju javnega reda in miru »pomagajo« tudi policisti. Zaradi problematike na tem področju dela so v policiji pripravili posebne usmeritve za delo ob dogodkih z različnimi stopnjami ogroženosti, ki so osnova za načrtovanje, priprave in praktično delovanje (Usmeritve, 2000). V tem sklopu so določene tudi naloge vodnikov in službenih psov. V primeru obsežnejših nalog morajo vodstveni delavci poleg oskrbe policistov upoštevati tudi službene pse in jim zagotoviti oskrbo s hrano, čisto vodo in počitkom, še zlasti ob nizkih ali visokih temperaturah. Pri opravljanju tovrstnih nalog morajo biti vodniki in službeni psi tudi ustrezno opremljeni. Vodniki imajo službene pse praviloma pripete na vrvice in opremljene z nagobčnikom, po potrebi pa službenim psom namestijo zaščitno opremo³ (Huselja, 2007). Naloge pri varovanju javnih zbiranj so razdeljene v tri sklopa, in sicer: naloge pred, med in po dogodku. Pozornost vodnikov s službenimi psi je usmerjena predvsem na prvo in tretjo oziroma na dogajanje v okolici mesta dogodka ter relacijah potovanja obiskovalcev.⁴

Pri varovanju javnih zbiranj vodniki ponavadi sodelujejo tudi s policisti konjeniki in pripadniki posebne enote policije. Spremljanje dogajanja je izrednega pomena, zato tudi vodniki s službenimi psi spremljajo dogajanje v samem mestu, nadzirajo železniške in avtobusne postaje (postajališča), zlasti v primeru spremljanja organiziranih skupin, jih po potrebi usmerjajo ali jih celo varujejo pred drugimi, nasprotnimi skupinami (najpogosteje pripadniki različnih navijaških skupin). V primeru potrebe po koncentraciji policistov se le-ti zberejo na določeni točki, odkoder lahko ukrepajo v zbornih postopkih oziroma formacijah, skladno z odločitvami vodje zavarovanja. Zaradi lastnosti in učinkovitosti službenih psov so le-ti uporabni za varovanje postopkov policistov in še posebej za »obvladovanje« nasilnih skupin pri množičnih kršitvah javnega reda in miru.

Posebno poglavje med oblikami javnih zbiranj predstavljajo športne prireditve, med katerimi izstopajo izbruhi nasilja in huliganstva na nogometnih igriščih in ob njem. Kljub prizadevanjem in sredstvom, vloženih v zadnjih dvajsetih letih, to predstavlja še vedno izjemno pereč problem (Cameron, 2004). Pri teh nalogah je izrednega pomena usposobljenost tako vodnika kot

³ Med zaščitno opremo sodijo zaščitni (neprebojni) jopič in zaščitni copatki, ki ščitijo tačke na površinah z razbitim steklom ali na vročem asfaltu, ko je potrebno dalj časa opravljati delo.

⁴ V zadnjih letih se je največ kršitev in neredov zgodilo pred ali po končani prireditvi, še zlasti takrat, kadar so udeleženci (najpogosteje člani navijaških skupin) prišli dan ali več dni pred dogodkom in so prosti čas preživljali (skoraj praviloma) z obiskovanjem gostinskih lokalov, kar se je potrdilo tudi letos ob mednarodnih nogometnih tekmah v Mariboru in drugih slovenskih »prvoligaških« mestih, kjer so bile odigrane kvalifikacijske tekme za evropska tekmovanja.

službenega psa ter usklajenost postopkov z ostalimi policisti. Pri tem morata oba imeti tudi zaščitno opremo, saj so vsi, ki stojijo nasproti nasilne skupine, deležni sovraštva in nasilja, ki se manifestira z besedami, grožnjami, fizično silo in obmetavanjem z različnimi predmeti.

4. 2 Nadzor državne meje

Nadzor (južne) državne meje, od vstopa Slovenije v EU tudi evropske meje, je za slovensko policijo zahtevna in odgovorna naloga. Pri nadzoru državne – zunanje meje, ki obsega mejno kontrolo, varovanje meje, preprečevanje čezmejne kriminalitete ter ilegalnih migracij aktivno sodelujejo tudi vodniki s službenimi psi. V Specializirani enoti za nadzor državne meje, ki deluje v sklopu Uprave uniformirane policije in skrbi za nadzor državne meje z ukrepanjem v notranjosti države s t. i. izravnalnimi ukrepi (Lorbek, Schoenwetter, 2008) sta tudi dva vodnika s službenimi psi za splošno uporabo, odkrivanje prepovedanih drog in odkrivanje eksplozivov. Sicer pa večino nalog vodniki s službenimi psi opravijo na sami meji, kjer so naloge na mejnih prehodih razlikujejo od tistih, ki jih izvajajo na sami mejni črti oziroma t. i. zeleni meji. Na mejnih prehodih so poleg vodnikov s službenimi psi za splošno uporabo, ki predvsem preprečujejo nedovoljene oziroma ilegalne prehode mimo mejne kontrole ter varujejo postopke drugih policistov, aktivni predvsem vodniki s službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov. Glede na geografski položaj Slovenije in potek t. i. balkanske poti (Konstantinova, 2003) je naloga precej zahtevna, čeprav po analizah tveganja Agencije FRONTEX⁵ »slovensko-hrvaška meja (trenutno) sodi med manj izpostavljene dele zunanje kopenske meje« (Močnik, 2008: 41), ker sta bolj problematični meji med Grčijo in Albanijo ter Turčijo in Ukrajino. Pri nadzoru državne meje je sodelovanje policistov in carinikov dobro, še posebej na tem področju, kjer poleg operativnega nudenja pomoči, OŠSP zagotavlja službene pse za vodnike službenih psov carinske uprave. Poleg cestnih mejnih prehodov vodniki s službenimi psi izvajajo mejno kontrolo tudi na vlakih, v pristaniščih ter na mednarodnih letališčih, kjer je delo vodnikov s službenimi psi zaradi infrastrukture in posebnosti prevoznih sredstev specifično. Izpostaviti je potrebno tudi vidno vlogo slovenske policije pri standardizaciji postopkov vodnikov službenih psov pri varovanju schengenskih meja ter pripravi priročnika za vodnike službenih psov Agencije FRONTEX. Standardi, ki so določeni tako za vodnike kot službene pse ne odstopajo od slovenskih, v nekaterih delih pa so celo ohlapnejši in manj "strogi" (Huselja, 2008).

4. 3 Kriminaliteta

Tako kot na področju zagotavljanja splošne varnosti vodniki s službenimi psi s svojo navzočnostjo preventivno delujejo tudi na področju kriminalitete. Opravljanje opazovalne službe se pozitivno odraža pri preprečevanju, zaznavanju in odkrivanju tako posledic kaznivih dejanj kot storilcev. Še zlasti v primerih pregledov objektov, kamor vlomilci vlamljajo (npr. skladišča, trgovine, ipd.) so službeni psi izredno učinkoviti in brez večjih težav odkrivajo skrite osebe. Enako velja za storilce, ki izven urbanih naselij zbežijo s kraja kaznivega dejanja. Sledenje je ena izmed najbolj učinkovitih in nenadomestljivih oblik uporab službenih psov pri zasledovanju storilcev kaznivih dejanj.

Zaradi naraščajočega trenda čezmejnega kriminala, kar je posledica enega od pomembnih dosežkov EU – vzpostavitve brezmejnega območja, so tudi evropske policije začele z bolj poglobljenim sodelovanjem. »Evropska mreža za preprečevanje kriminala (EUCPN) je bila vzpostavljena, da bi določila prednostne naloge EU, razvila in izmenjavala dobre prakse in podpirala različne evropske, nacionalne in lokalne pobude« (Evropska komisija, 2005: 20).

⁵ Agencija FRONTEX (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member State of the EU) je Agencija za vodenje operativnega sodelovanja na zunanjih mejah držav članic EU.

Krepitev vezi in sodelovanja med evropskimi policijami vse bolj prehaja tudi na področje dela vodnikov službenih psov. Tako vodniki s službenimi psi aktivno sodelujejo v borbi proti organiziranemu in čezmejnemu kriminalu ter terorizmu. V zadnjem desetletju se je trgovina z ljudmi na območju EU zelo okrepila in predstavlja enega izmed glavnih prihodkov za organizirane kriminalne skupine. Zaradi velikega »pritiska« na slovenske meje zaradi vojn na ozemlju bivše Jugoslavije in ilegalnih migrantov iz drugih delov sveta so v OŠSP samostojno pripravili program in dodatno izšolali sedem službenih psov za splošno uporabo za odkrivanje skritih oseb v zaprtih prostorih (vozilih, priklopnikih, kontejnerjih ipd.). Vodniki s službenimi psi za odkrivanje prepovedanih drog in eksplozivov pa imajo še posebej pomembno vlogo (Šušteršič, 1990). Namreč, promet s prepovedanimi drogami ne pozna nobenih meja, trend uporabe pa je v skoraj vseh evropskih državah v porastu. Zato tudi ni presenetljivo, da je EU sprožila akcijski načrt in ima usklajeno strategijo, ki podpira nacionalne in lokalne kampanje, organi pregona pa s skupnimi močmi ukrepajo zoper osebe, ki se ukvarjajo s to nezakonito dejavnostjo. Evropski prostor brez meja omogoča prosto gibanje tudi teroristom in terorističnim skupinam, saj smo tudi v Evropi bili priča terorističnim dejanjem. Poleg usklajene zakonodaje in strategij delovanja je potrebno tudi usklajeno in dosledno delo operativnih služb. Z učinkovito uporabo službenih psov za odkrivanje eksplozivov na letališčih, pristaniščih in strateško pomembnih mestih se zmanjšuje tudi nevarnost terorističnih groženj oziroma dejanj. Standardizacija postopkov vodnikov in službenih psov pod okriljem Agencije FRONTEX je korak naprej v skupni borbi zoper organizirani kriminal in terorizem.

5 Zaključek

Službeni psi so v 60 letnem obdobju postali zvesti pomočniki policistom pri opravljanju policijskih nalog in zagotavljanju varnosti v družbi. Ne glede na tehnološki razvoj in druge oblike razvoja je uporaba službenih psov še vedno aktualna, v zadnjem desetletju pa se je uporaba v slovenski policiji še intenzivirala. Trenutno največje število vodnikov in službenih psov v 60 letni zgodovini; primerna organiziranost, podprta z internimi pravnimi akti in logistično podporo; sodoben in izredno funkcionalen objekt OŠSP; novi ali v celoti adaptirani objekti EVSP v sedmih policijskih upravah; ustrezna in kvalitetna oprema za delo in usposabljanja vodnikov s službenimi psi; številni in kvalitetni programi osnovnih in dopolnilnih usposabljanj potrjujejo pravilnost dosedanjih sistemskih odločitev ter potrebe po uporabi službenih psov za opravljanje nalog policije. Omenjeni dosežki so tudi odlično izhodišče za vzdrževanje in izboljšanje obstoječega sistema, saj prilagajanje sodobnim varnostnim zahtevam in novim pojavnim oblikam nasilja in terorizma, zahteva stalno spremljanje in prilagajanje. Možnosti uporabe službenih psov je še več. Z uporabo obstoječih, in v praksi uveljavljenih oblik policijskega dela in tehnik uporab službenih psov, pa so v slovenski policiji bolj ali manj trenutno izkoriščene tako možnosti kot tudi potrebe po njihovem vključevanju. Poleg možnosti uporab na področju kriminalitete je eno izmed takšnih področij tudi "odnosi z javnostmi", kjer se je uporaba službenih psov izkoristila tudi za promocijo policijskega dela oziroma policije. Seveda, čas bo pokazal ali bi bilo potrebno določene tehnike uporabe službenih psov še dodatno razviti in jih uveljaviti tudi v praksi. Ne glede na to, da Slovenija sodi v skupino najbolj varnih držav EU, je izpostavljena sodobnim varnostnim izzivom, kjer velja pravilo, da absolutne varnosti ni več nikjer. Zato bodo službeni psi še naprej zvesti pomočniki policistom.

6 Literatura

- Cameron, M. (2004). Preprečevanje nasilja v športu: odzivi na nasilje v vsakdanjem življenju v demokratični družbi. Ljubljana: Mednarodna športna zveza Alpe Adria.
- Fogle, dr. B. (1997). Enciklopedija psov. Ljubljana: Slovenska knjiga.
- Huselja, A. (2007). Vse večja učinkovitost. Revija Varnost, št. 2, str. 25 - 26. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

- Huselja, A. (2007). Uporaba službenih psov in službenih konj pri varovanju javnih zbiranj. V zborniku prispevkov VIII. Slovenski dnevi varstvoslovja – varnost v sodobni družbi groženj in tveganj. Urednik B. Lobnikar. 30. maj – 1. junij 2007, Bled. Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede.
- Huselja, A. (2008). Standardizacija postopkov vodnikov službenih psov pri varovanju schengenskih meja. Revija Varnost, št. 4, str. 37 - 39. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Lorbek, D., Schoenwetter, D. (2008). Izravnalni ukrepi za večjo varnost. Revija Varnost, št. 1, str. 5 – 7. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Evropska komisija, (2005). Svoboda, varnost in pravica za vsakogar: Pravosodje in notranje zadeve v Evropski uniji. Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Konstantinova, E. (2003). Crossborder Balkan crime. Revija Jane's Intelligence review, št. 3, str. 55.
- Močnik, M. (2008). Slovenska policija v operativnih dejavnostih Agencije FRONTEX. Revija Varnost, št. 4, str. 40 – 43. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Pravila policije (2000), dokument Generalne policijske uprave, št. 0021-1-0/502401/00 z dne 29. 11. 2000. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Pravilnik o policijskih pooblastilih (2008). Uradni list RS, št. 56/2008.
- Priročnik za vodnike službenih psov policije (2007). Oddelek za šolanje službenih psov Policijske akademije. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija.
- Saharov, N., A. (1976). Dresura pasa. Beograd: Sportska knjiga.
- Šušteršič, A. (1990). Službeni psi specialisti – za iskanje in odkrivanje mamil in minsko-eksplozivnih sredstev. Ljubljana: Republiški sekretariat za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Vidic, J. (1999). Bilten: 50 let šolanja policijskih psov 1949 – 1999. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije. Str. 10-11.
- Vidic, J. (2007). Čudovito čutilo voha. Revija Moj pes, št. 5. Ljubljana: Dedal d.o.o.
- Žaberl, M. (2001). Policijska pooblastila. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, VPVŠ.

<http://www.policija.si>